

Posvojenje djeteta

Lukić, Natalija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:890192>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet u Zagrebu
Studijski centar za javnu upravu i javne financije
Preddiplomski stručni studij javne uprave
Katedra za obiteljsko pravo

Natalija Lukić
POSVOJENJE DJETETA

ZAVRŠNI RAD

Mentor: izv.prof.dr.sc. Barbara Preložnjak

Zagreb, 2023. godina

Izjava o izvornosti

Ja, Natalija Lukić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Natalija Lukić, v.r.

SAŽETAK

Posvojenje je oblik obiteljsko pravnog zbrinjavanja djece koja nemaju odgovarajuću obiteljsku skrb te se na taj način stvara trajan odnos roditelja i djeteta. Posvojenjem se djetetu nastoji pružiti obitelj, dom i sigurnost.

U radu je prikazano posvojenje kao jedan od najprikladnijih oblika zbrinjavanja djece bez adekvatne roditeljske skrbi u kojem postupku je na prvom mjestu dobrobit djeteta. Opisane su sve faze postupka posvojenja kroz koje prolaze dijete i potencijalni posvojitelji, samo zasnivanje posvojenja i pravni učinci posvojenja. Postupak posvojenja provodi Hrvatski zavod za socijalni rad, a stranke u postupku su dijete i najprikladniji potencijalni posvojitelj. Bez pristanka bioloških roditelja ili nadomjesne odluke suda za posvojenje ne može se pokrenuti sam postupak, a da bi se posvojenje moglo zasnovati moraju biti zadovoljene sve pretpostavke za posvojenje na strani djeteta i posvojitelja. Posvojenjem posvojitelj se upisuje u maticu rođenih kao roditelj djeteta i stječe pravo na roditeljsku skrb.

Ključne riječi: posvojenje, obitelj, dijete, proces pripreme posvojenja, posvojitelj

SUMMARY

Adoption is a form of family legal care for children who do not have adequate family care, and in this way a permanent relationship between parent and child is created. Adoption aims to provide the child with a family, home and security.

The paper presents adoption as one of the most suitable forms of care for children without adequate parental care, in which the welfare of the child comes first. All the stages of the adoption process that the child and potential adopters go through, the establishment of the adoption itself and the legal effects of the adoption are described. The adoption procedure is carried out by the Croatian Institute for Social Work, and the parties in the procedure are the child and the most suitable potential adopter. Without the consent of the biological parents or a substitute decision of the adoption court, the procedure itself can not be initiated, and in order for the adoption to be established, all prerequisites for adoption must be met on the part of the child and the adoptive parents. By adoption, the adopter is registered in the birth register as the child's parent and acquires the right to parental care.

Key words: adoption, family, child, adoption preparation process, adopter

Sadržaj:

1. UVOD.....	6
2. INSTITUT POSVOJENJA KROZ POVIJEST.....	8
3. SADRŽAJ I SVRHA POSVOJENJA.....	11
4. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA.....	12
4.1. PRETPOSTAVKE ZA POSVOJENJE NA STRANI DJETETA.....	12
4.2. PRETPOSTAVKE ZA POSVOJENJE NA STRANI POSVOJITELJA.....	14
5. PRISTANCI ZA POSVOJENJE.....	17
6. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA.....	19
6.1. PROCJENA PODOBNOSTI I PRIKLADNOSTI ZA POSVOJENJE.....	19
6.2. ZASNIVANJE POSVOJENJA.....	21
7. PRAVNI UČINCI POSVOJENJA.....	24
8. ZAKLJUČAK.....	27
9. LITERATURA.....	29

1. UVOD

Za pravilan razvoj djeteta treba imati pravo na sretno djetinjstvo ispunjeno pažnjom i ljubavi koje dobiva odrastanjem u obitelji. Obitelj zauzima važno mjesto u životu svakog pojedinca i predstavlja osnovnu društvenu jedinicu koja uživa zaštitu od strane društva i države. „Za djeteta je bitno da se ono nalazi u okruženju koje mu pruža egzistencijalnu sigurnost, emocionalnu stabilnost; u sredini koja potiče njegov intelektualni napredak i razvoj, koja mu daje moralnu podršku; u sredini gdje vladaju sklad, ljubav, poštovanje, privrženost među roditeljima i članovima obitelji, a koje oni dalje prenose na djeteta“. ¹

Roditelji i djeca koja čine obitelj, predstavlja najpoželjniji okvir obiteljskog života koji djetetu daju sigurnost i mogućnost odrastanja i razvijanja u odgovornu odraslu osobu. No, sva djeca danas nemaju mogućnost odrastanja u svojoj biološkoj obitelji radi raznih životnih okolnosti kao što su: nezadovoljavajuća roditeljska skrb, smrt, bolest, napuštanje i sl., a istovremeno, iz određenih razloga pojedine odrasle osobe nemaju priliku ostvariti se u ulozi roditelja rođenjem vlastite djece. Posvojenjem se djetetu pruža prilika da odrasta u obitelji i toplom domu, a posvojitelju da se skrbi o posvojenom djetetu te preuzme ulogu roditelja.

Ostvarenje prava djeteta na život u obitelji Republika Hrvatska regulira nizom nacionalnih propisa. Nadalje, Republika Hrvatska ratificirala je i obvezala se na provedbu Konvencije o pravima djeteta u kojoj se navodi kako „u svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela mora se prvenstveno voditi računa o interesima djeteta te odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i skrb kakva je prijeko potrebna za njegovu dobrobit“. ²

Djecu koja nemaju odgovarajuću roditeljsku skrb, u slučaju da niti jednom blažom mjerom nije moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta, izdvaja se iz obitelji te im se traži najpovoljniji oblik skrbi za njihov daljnji razvoj što je regulirano „Obiteljskim zakonom“. ³

¹ Jakovac-Lozić, D, Posvojenje, Split, Pravni fakultet, 2000., str. 179 – 180.

² Čl. 3, t. 1., i t. 2., Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93 i 20/97., dalje: KPD.

³ Obiteljski zakon, „Narodne novine“ br. 103/215., 98/219., 47/2020., 49/2023; dalje: ObZ 2015.

U nastavku ovog rada detaljnije će se prikazati sam postupak zasnivanja posvojenja. Nakon uvoda, druga cjelina govori o institutu posvojenja kroz povijest, kada se prvi put pojavio te kako se kao institut mijenjao kroz različita povijesna razdoblja. U narednoj cjelini bit će govora o sadržaju i svrsi posvojenja kao jednom od oblika zasnivanja obitelji i zaštiti djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi. U četvrtoj cjelini obrađene su pretpostavke za zasnivanje posvojenja; zakonske pretpostavke na strani djeteta i na strani posvojitelja. U petoj cjelini navedeni su pristanci za posvojenje. U šestoj cjelini detaljno prolazimo kroz sam postupak zasnivanja posvojenja te se obrađuje procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje, pokretanje postupka i samo zasnivanje posvojenja. Na kraju, u sedmoj cjelini bit će navedene pravne posljedice koje proizlaze iz zasnivanja posvojenja te prava i dužnosti svih strana u postupku.

2. INSTITUT POSVOJENJA KROZ POVIJEST

„Smatra se da je posvojenje kao faktički odnos sezalo duboko u povijest, egzistiralo i u vremenima koja su prethodila nastanku države i prava“, ⁴ te da je u najranijoj formi bilo religijskog karaktera. Kroz povijest posvojenje je imalo različite ciljeve kao što su stjecanje nasljednika, poboljšanje položaja izvanbračne djece, produženje obitelji pa sve do oslobođenja iz ropstva.

Tradiciju i odredbe o posvojenju pronalazimo još u starom vijeku u odredbama zakona od kojih su najpoznatiji Hamurabijev, Bilalamov i Gortinski zakonik.

Po pitanju posvojenja, rimsku pravnu povijest obilježila su dva oblika posvojenja a to su adrogacija i adopcija.

„Adrogacija, kao oblik posvojenja osobe *sui iuris* bila je starija ustanova od adopcije. Adrogirani je mogla biti samo muška osoba a adrogant je morao imati najmanje 60 godina, bez vlastite djece i morao je biti stariji od adrogiranoga. Adopcija je predstavljala posvojenje osobe - posvojenika koji je prelazio u obitelj posvojitelja i pod očinsku vlast novog obiteljskog starješine (*pater familias*). Adoptirati se moglo muške i ženske osobe, odrasle i djecu“. ⁵

Posvojenje se u srednjem vijeku pojavljuje u „starom germanskom pravu kao primanje na mjesto djeteta te se na taj način omogućavalo stvaranje nasljednopravnih veza između oca (posvojitelja) i odabranog sina (posvojčeta), ali ne i između posvojčeta i posvojiteljevih srodnika.“ ⁶ O posvojenju u srednjem vijeku svjedoče očuvani statuti talijanskih gradova kao što su Statut Pise, Bologne te mletački statut.

„U novom vijeku različite okolnosti, kao što su Francuska revolucija, gospodarske, društvene i političke promjene utjecale su i na područje posvojenja. O tome svjedoče brojni građanski zakonici koji su prihvatili posvojenje kao pravni institut kao što su njemački Građanski zakonik, luksemburški Građanski zakonik, te švicarski Građanski zakonik. Pretpostavke za zasnivanje posvojenja u novom vijeku bile su vrlo restriktivne budući da je posvojitelj mogla biti jedino osoba bez djece te je posvojenje imalo

⁴ Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, op. cit., (u bilj. 1.), str. 1.

⁵ Hrabar, D., Hlača, N., Jakovac Lozić, D., Korač Graovac, A., Majstorović, I., Čulo. Margaletić, A., Šimović, I., Obiteljsko pravo, Narodne novine d.d., Zagreb, 2021., str. 273. i 274.

⁶ Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, (u bilj. 1.), str 17.

isključivo cilj produženja obitelji, sve do Prvog svjetskog rata posvojčice je moralo biti punoljetna osoba.“⁷

U hrvatskoj pravnoj povijesti najstarija svjedočanstva instituta posvojenja su epigrafski spomenici (uglavnom nadgrobni epitafi), kao i statuti brojnih dalmatinskih gradova i pravo Slavonije.

„U kraljevini Jugoslaviji na području Hrvatske i Slavonije posvojenje, točnije posinjenje, bilo je regulirano Općim građanskim zakonikom koji se primjenjivao od 1852. godine“⁸. „Posvojitelji su morali zadovoljiti uvjet da su navršili 50 godina života, da nemaju vlastitu djecu te da su najmanje 18 godina stariji od posvojenika. Posvojenje je imalo patrijarhalna obilježja s ciljem produženja obitelji“.⁹

Pravni institut zasnivanja posvojenja u Hrvatskoj u dvadesetom stoljeću pa sve do danas bio je podložan brojnim promjenama.

Godine 1947. donesen je Zakon o usvojenju, a godine 1965. donijet je Zakon o izmjenama i dopunama prethodno navedenog zakona koji postaje „Osnovni zakon o usvojenju (u tekstu: OZU) koji inkorporira niz kvalitetnih pravnih rješenja. Ipak postojale su i određene manjkavosti. Posvojiteljima se uskraćivala mogućnost zasnivanja neraskidivog roditeljskog odnosa. Također, u službene evidencije nisu se mogli upisivati kao roditelji. Osim toga, OZU, je tretirao posvojenje samo kao pravni akt, a ne kao proces koji ima svoje faze u kojima su socijalni, psihološki, pravni, medicinski i drugi oblici stručnog rada neminovnost“.¹⁰

„Krajem 1998. godine, stupio je na snagu Obiteljski zakon Republike Hrvatske koji je unio brojne novine u pravnom pristupu posvojenju.“¹¹ Ponajprije je riječ o drugačijem terminološkom pristupu. „Više se ne koristi termin „usvojenje“ nego „posvojenje“, ne postoji više „posvojenje sa roditeljskim i posvojenje sa srodničkim učinkom“, već „roditeljsko i srodničko posvojenje“. Nadalje dopušta se viša životna dob posvojenika te se stječu veća prava u roditeljskom statusu“.¹²

⁷ Ibid. str.18.

⁸ Hrabar, D., et. al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 274.

⁹ Ibid., str. 275.

¹⁰ Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, op., cit., (u bilj. 1.), str. 28.

¹¹ Hrabar, D., et al. Obiteljsko pravo, op., cit., (u bilj. 5.), str. 276.

¹² Ibid., str. 276.

Dana 22. srpnja 2003. godine donesen je novi „Obiteljski zakon (dalje ObZ 2003)“¹³ kojim je zamijenjen dotadašnji propis koji se primjenjivao od srpnja 1999. godine. „Prije svega, hrvatski se pravni sustav usvojenim izmjenama sve više usklađuje s europskim i međunarodnim trendovima, posebice u području ljudskih prava“.¹⁴ „Novim je Zakonom znatno izmijenjen i obiteljskopравни institut posvojenja. Ključne su promjene trojake i odnose se na vrstu posvojenja, prilagodbu dobne razlike i bolju zaštitu tajnosti postupka posvojenja. Moguće je zasnovati samo srodničko posvojenje. Posvojenje se može zasnovati do 18. godine života djeteta, a dobne granice su za posvojitelje pomaknute. Posvojitelj može biti i osoba starija od 35 godina, no dobna razlika između posvojenika i posvojitelja ne smije biti veća od 45 godina. Sam postupak zasnivanja posvojenja nastoji se znatno ubrzati i ostvariti bolja zaštita tajnosti postupanja“.¹⁵

U 2014. godini donijet je novi ObZ¹⁶ u kojem se „stavlja naglasak na zasnivanje posvojenja u kojem izostaje roditeljski pristanak. Nadalje, uređuje se vrsta sudskog postupka u kojem sud može svojom odlukom nadomjestiti pristanak roditelja te se uvodi obveza sudjelovanja potencijalnih posvojitelja u stručnoj pripremi i uvodi se ostvarivanje osobnih odnosa potencijalnih posvojitelja i djeteta“.¹⁷ Na ovaj zakon je u 2015. godini podniet „zahtjev za ocjenu suglasnosti s Ustavom RH. Sud je privremeno obustavio primjenu navedenog zakona do donošenja odluke te je na snazi bio ObZ iz 2003. godine“.¹⁸ U međuvremenu u 2015. godini donijet je novi zakon te je Ustavni sud obustavio postupak ocjene suglasnosti zakona, budući je isti prestao važiti. „ObZ 2015 godine propisuje uz određivanja sadržaja i svrhe posvojenja i pretpostavke za zasnivanje posvojenja, pristanke za posvojenje, pravne učinke posvojenja, procjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje te sam postupak posvojenja“.¹⁹

¹³ Obiteljski zakon, „Narodne novine“, 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011, 61/2011, 25/2013, 75/2014, 5/2015; dalje: ObZ 2003.

¹⁴ Majstorović, Irena, O promjenama obiteljskog zakona, Revija za socijalnu politiku, br. 3-4/2003, Zagreb, 2003., str. 393.

¹⁵ Ibid; str. 395.

¹⁶ Obiteljski zakon, „Narodne novine“, 75/2014, 5/2015.

¹⁷ Hrabar D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 276.

¹⁸ Ibid., str. 277.

¹⁹ Ibid., str. 277.

3. SADRŽAJ I SVRHA POSVOJENJA

Posvojenje je oblik zasnivanja obitelji i zaštite djece koja nemaju odgovarajuću roditeljsku skrb. Posvojenjem se djetetu omogućuju odrastanje u obitelji koja mu pruža sigurnost i stabilno okruženje, a posvojitelj se ostvaruje u ulozi roditelja koji djetetu pruža ljubav i toplinu.

Sadržaj i svrha posvojenja u Republici Hrvatskoj određeni su Obiteljskim zakonom „Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta“.²⁰

„Dvojaka je svrha, odnosno cilj posvojenja, a to su s jedne strane pravo čovjeka na osnivanje obitelji, a s druge strane pravo djeteta na odgoj i odrastanje u trajnoj, sigurnoj i stabilnoj obiteljskoj okolini“.²¹

Nadalje, u ObZ 2015 detaljnije se uređuju obveze roditelja prema djeci, njihova obveza zaštite i dobrobiti djeteta. „Posvojenje se može zasnovati samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta“.²² Slijedom navedenog „dobrobit djeteta postaje odlučujuća kategorija kod procjene prihvatljivosti posvojenja. Interes djeteta je da ostvari pravo na odrastanje u stabilnom obiteljskom okruženju uz roditelje-posvojitelje“.²³

Država je dužna zaštititi dijete u trenucima kada život u biološkoj obitelji više nije moguć ili je narušen, što je određeno i KPD-om: „prilikom provođenja postupka posvojenja treba posvetiti pozornost dobrobiti djeteta te će se osigurati da posvojenje službeno odobrava samo stručna služba koja će temeljem odgovarajućih zakona i postupaka, kao i svih bitnih i pouzdanih informacija, donijeti odluku o ispravnosti posvojenja s obzirom na situaciju u kojoj se dijete nalazi“.²⁴

²⁰ Čl.180., ObZ 2015.

²¹ Hrabar, D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 279.

²² Čl. 180., st. 3, ObZ 2015.

²³ Hrabar D., et al., Obiteljsko pravo, op. cit., (u bilj. 5.), str. 281.

²⁴ Čl. 21., KPD.

4. PRETPOSTAVKE ZA ZASNIVANJE POSVOJENJA

Posvojenje je pravni proces zasnivanja roditeljskog odnosa s djetetom, ali i odnosa srodstva, koji počiva na ostvarivanju određenih zakonom propisanih pretpostavki. „Pravni, psihološki, sociološki, a i etički aspekt posvojenja ne možemo promatrati kao neovisne aspekte jednog te istog problema, nego naprotiv, kao nešto uz što se vezuju konotacije međusobne povezanosti, uvjetovanosti i interakcije“²⁵.

Pretpostavke za posvojenje su nužni preduvjeti koji trebaju biti ispunjeni na strani djeteta i na strani potencijalnog posvojitelja, kako bi posvojenje moglo nastati te se kao takvi smatraju „glavnim jamcem ostvarenja konačnog cilja i svrhe posvojenja“.²⁶

Posvojenje se može zasnovati ako su ispunjene određene zakonske pretpostavke na strani djeteta (pasivna adoptivna sposobnost), ali i na strani potencijalnih posvojitelja (aktivna adoptivna sposobnost).

4.1. *Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta*

„Da bi jedno dijete moglo postati subjektom zasnivanja posvojenja, na njegovoj strani moraju biti zadovoljene određene pretpostavke. Kada su te pretpostavke zadovoljene, tada govorimo o postojanju pasivne adoptivne sposobnosti“.²⁷ Prema navedenom, pasivnu adoptivnu sposobnost možemo definirati kao prikladnost djeteta da može biti posvojeno.

Prema zakonu Republike Hrvatske ne postoji mogućnost prenatalnog posvojenja. Drugim riječima, „kako bi se neko dijete moglo posvojiti ono mora biološki i pravno postojati. Dakle začeto a još nerođeno dijete nije moguće posvojiti“.²⁸

Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta su: dob djeteta, zabrana posvojenja srodnika ili šticećenika i zabrana posvojenja djeteta maloljetnog roditelja.

²⁵ Jakovac-Lozić, Dijana, Posvojenje, op.cit. (u bilj. 1.), str. 169.

²⁶ Ibid., str. 61.

²⁷ Hrabar D., et al., Obiteljsko pravo, op.,cit., (u bilj. 5.), str. 284.

²⁸ Ibid., str. 284.

Pasivnu adoptivnu sposobnost u Hrvatskoj ima samo maloljetna osoba. „Posvojiti se može dijete mlađe od 18 godina, budući da sa 18 godina dijete postaje punoljetno i radno sposobno i da tada roditeljska skrb prestaje“.²⁹

„U slučaju kada se posvaja dijete nepoznatog podrijetla, može se posvojiti nakon isteka tri mjeseca od djetetova rođenja ili napuštanja djeteta“.³⁰

„Nije moguće posvojiti krvnog srodnika u ravnoj lozi, brata, odnosno sestru, propisano je odredbama čl.182., st.1, ObZ 2015. Posvojenje nije dopušteno niti među srođnicima drugog stupnja pobočne loze. Radi se o srođnicima koji imaju zajedničke pretke, ali ne potječu jedna od druge“.³¹

Nadalje, sukladno čl.182., st. 2, ObZ 2015, skrbnik ne može posvojiti svoga štićenika dok ga dužnosti skrbnika ne razriješi Hrvatski zavod za socijalni rad.

Posvojenje djeteta maloljetnih roditelja je zabranjeno, „uz iznimku da se može posvojiti dijete maloljetnih roditelja ako nema izgleda da će se ono podizati u obitelji roditelja ili bližih srodnika, te da je prošla godina dana od rođenja djeteta“.³²

„Na posvojenje se u Hrvatskoj u prosjeku čeka tri godine. Postupak se može ubrzati ako su obitelji spremne posvojiti dijete starije od pet godina ili pripadnika nacionalne manjine. Duljem razdoblju čekanja na posvojenje mogu pridonijeti očekivanja posvojitelja da posvoje dijete do treće godine, kojih je u Hrvatskoj malo. Prema statističkim podacima za 2021. godinu, većina posvojene djece bila je u dobi od jedne do pet godina. Krajem 2022. godine ukupno je posvojeno 191 dijete, što je 25 % više u odnosu na prethodnu godinu“.³³

Možemo uočiti da se u zadnjih nekoliko godina kroz medije sve češće progovara o pitanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi koja se nalaze u domovima ili kod udomiteljskih obitelji te prednosti posvojenja u odnosu na navedene načine zbrinjavanja djece. Mišljenja sam da veća zainteresiranost javnosti za pitanje zbrinjavanja djece bez roditeljske skrbi, osnivanje udruga koje pružaju potporu i

²⁹ Čl. 117. i 181., ObZ 2015.

³⁰ Čl. 181. st. 2., ObZ 2015.

³¹ Hrabar D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 288. i 289.

³² Čl.183. st. 2. ObZ 2015.

³³ Ivanović, N., Posvojenje djeteta u Hrvatskoj – mukotrpan proces, Deutsche Welle, <https://www.dw.com/bs/posvojenje-djeteta-u-hrvatskoj-mukotrpan-proces-dugotrajnog-%C4%8Dekanja/a-65474283>, 10.08.2023.

edukaciju budućim posvojiteljima, kao i stalne izmjene i dopune zakonske regulative s ciljem unapređenja i ubrzanja postupka posvojenja, imaju utjecaj na rast broja posvojene djece.

4.2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja

„Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja, koje još nazivamo aktivna adoptivna sposobnost su: dob posvojitelja, status posvojitelja i državljanstvo posvojitelja“.³⁴

Aktivnu adoptivnu sposobnost možemo definirati kao podobnost potencijalnog posvojitelja da posvoji dijete i preuzme roditeljsku ulogu i djetetu pruži ljubav i topli dom.

„Posvojitelj može biti osoba koja je navršila najmanje dvadeset i jednu godinu i koja je najmanje osamnaest godina starija od posvojenika. Moguća je iznimka od navedene odredbe ali samo uz postojanje osobito opravdanih razloga, što znači da posvojitelj može biti i osoba mlađa od dvadeset i jedne godine uz uvjet da je od posvojenika starija osamnaest godina“.³⁵ Osobito opravdane razloge utvrđuje i ocjenjuje Hrvatski zavod za socijalni rad tijekom samog postupka posvojenja.

Prema statusu posvojitelji mogu biti „bračni i izvanbračni drugovi zajednički, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, odnosno izvanbračni drug uz pristanak drugog bračnog, odnosno izvanbračnog druga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici“.³⁶ Iz navedenog možemo zaključiti da posvojitelji, uz osobe koje su u braku mogu biti i izvanbračni drugovi i samci.

Sljedeća pretpostavka za posvojenje na strani posvojitelja odnosi se na državljanstvo posvojitelja prema kojoj „dijete može posvojiti hrvatski državljanin, a iznimno i strani državljanin ako je to u najboljem interesu djeteta. U slučaju da su posvojitelj ili dijete strani državljani, posvojenje je moguće samo uz prethodno odobrenje ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi“.³⁷

³⁴ Čl. 184.-186., ObZ 2015.

³⁵ Čl. 184., st.1, ObZ 2015.

³⁶ Čl. 185., ObZ 2015.

³⁷ Čl. 186., ObZ 2015.

„Posvojenje od stranog državljanina treba prihvatiti kao alternativno rješenje, što je sadržano i u KPD ³⁸ koja predviđa prihvaćanje međudržavnog posvojenja ali kao „...zamjenski oblik skrbi za dijete, ako se ne može osigurati njegov smještaj u obitelji udomitelja ili posvojitelja ili se ni na koji pogodan način o njemu ne može skrbiti u domovini“.³⁹

ObZ 2015 su predviđene i zabrane za posvojenje na strani posvojitelja, „pa tako posvojitelj ne može biti osoba lišena prava na roditeljsku skrb, osoba lišena poslovne sposobnosti i osoba čije ponašanje i osobine upućuju na to da nije poželjno povjeriti joj roditeljsku skrb o djetetu“.⁴⁰

Osoba na čijoj strani postoji bilo koja od navedenih okolnosti ne može kvalitetno odgovoriti zahtjevnim obvezama posvojitelja.

„Činjenica da je osobi oduzeta roditeljska skrb ili da je lišena poslovne sposobnosti dovoljno govori o karakternim, moralnim osobinama te odgovornosti te osobe prema dužnostima“.⁴¹ „Sud će u izvanparničnom postupku oduzeti biološkom roditelju pravo na roditeljsku skrb ukoliko je roditelj napustio dijete, izložio ga nasilju ili predstavlja ozbiljnu opasnost za djetetov život i zdravlje“.⁴²

Prije zasnivanja posvojenja potrebno je provesti proces pripreme djeteta i posvojitelja, „što je izuzetno važno za djetetovu prilagodbu na posvojitelje i njegov razvoj privrženosti“.⁴³

„Stručnu pripremu za posvajanje obavljaju stručni radnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad ili druge ustanove socijalne skrbi nadležne prema prebivalištu, odnosno boravištu potencijalnih posvojitelja ovlaštene za provođenje programa stručne pripreme.“⁴⁴

³⁸ Čl. 21, t./b/ KPD.

³⁹ Hrabar, D., et. al., *Obiteljsko pravo*, op.cit., (u bilj. 5.), str. 293.

⁴⁰ Čl. 187., ObZ 2015.

⁴¹ Jakovac-Lozić, D., *Posvojenje*, op. cit., (u bilj. 1.), str. 63.

⁴² Čl. 171., ObZ 2015.

⁴³ Blažeka Kokorić, Slavica, *Posvojenje-različite pretpostavke, isti cilj*, 5PRINT, Zagreb, 2019., „Na drug način“, str.7.

⁴⁴ Čl. 205., ObZ 2015.

Važno je naglasiti „da je priprema djeteta na posvojenje proces koji započinje prije samog zasnivanja posvojenja, no nastavlja se i nakon samog posvojenja“.⁴⁵

⁴⁵ Blažeka Kokorić, Slavica, Posvojenje-različite pretpostavke, isti cilj, (u bilj. 43.), str.8.

5. PRISTANCI ZA POSVOJENJE

„Kako bi se posvojenje moglo zasnovati prethodno je potreban pristanak roditelja djeteta, bračnog, odnosno izvanbračnog druga osobe koja namjerava posvojiti dijete, skrbnika te pristanak djeteta ukoliko je starije od 12 godina“.⁴⁶

„Pristanak za posvojenje daje se na zapisnik pred Hrvatskim zavodom za socijalni rad nadležnim prema prebivalištu, odnosno boravištu davatelja pristanka“.⁴⁷

„Pristanak za posvojenje roditelj može dati Hrvatskom zavodu za socijalni rad i prije pokretanja postupka zasnivanja posvojenja, ali tek kada dijete navrší šest tjedana života“.⁴⁸ „Vremenskim ograničenjem od šest tjedana nastoji se spriječiti donošenje ishitrenih i neopravdanih pristanaka na posvojenje (najčešće od strane mladih i neudanih majki)“.⁴⁹

„U slučaju kada pristanak daje maloljetni roditelj ili roditelj lišen poslovne sposobnosti, isti mora biti u stanju razumjeti značenje posvojenja, a Hrvatski zavod za socijalni rad dužan ih je informirati o pravnim i faktičnim posljedicama posvojenja djeteta“.⁵⁰

„Iznimno pristanak roditelja nije potreban kada je roditelj djeteta umro, nestao ili nepoznat te ako je lišen prava na roditeljsku skrb“.⁵¹

„Nadalje, važno je istaknuti kako roditelj može opozvati svoj pristanak u roku trideset dana od potpisivanja zapisnika o pristanku za posvojenje“.⁵² „Prema statističkim podacima za 2019. - 2021. godinu, pristanak za posvojenje za vlastito dijete prosječno daje 42 roditelja“.⁵³

⁴⁶ Hrabar, D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 307.

⁴⁷ Čl. 194., st. 1, ObZ 2015.

⁴⁸ Čl. 194., st. 3, ObZ 2015.

⁴⁹ Jakovac-Lozić, Dijana, Posvojenje, op. cit., (u bilj. 1.), str. 97.

⁵⁰ Čl. 188., st. 2, ObZ 2015.

⁵¹ Čl. 188., st. 5, ObZ 2015.

⁵² Čl. 188., st. 6, ObZ 2015.

⁵³ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Godišnje statističko izvješće u RH za 2019-2021. godinu.

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>, str. 70-73., 12.08.2023.

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>, str.71-73., 12.08.2023.

„Ako roditelj odbije dati pristanak za posvojenje, na temelju prijedloga Hrvatskog zavoda za socijalni rad isti može biti zamijenjen rješenjem suda u izvanparničnom postupku. Tri su situacije u kojima će sud rješenjem nadomjestiti pristanak roditelja za posvojenje; ako roditelj zloroptrebljava ili krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava dulje vrijeme, a posvojenje bi bilo za dobrobit djeteta; ako roditelj zloroptrebljava ili krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava kraće vrijeme u tolikoj mjeri da postoji vjerojatnost da mu se neće moći trajno povjeriti skrb nad djetetom te ako roditelj nije u stanju ostvarivati niti jedan sadržaj roditeljske skrbi, a dijete nema mogućnosti biti podizano u obitelji bližih srodnika“.⁵⁴

„Ukoliko Hrvatski zavod za socijalni rad nije upozorio roditelja o pravnim posljedicama ne davanja pristanka na posvojenje ili ako nije prošlo tri mjeseca od dana upozorenja, sud će odbaciti prijedlog za donošenje rješenja kojim nadomješta pristanak roditelja“.⁵⁵

„Prema statističkim podacima sud je u 2019. godini donio 8 rješenja kojima se nadomješta pristanak roditelja, u 2020. godini 18, a u 2021. godini 17 rješenja“.⁵⁶

„U slučaju da dijete ima skrbnika, potreban je njegov pristanak za posvojenje ako su roditelji djeteta umrli, nestali ili su lišeni roditeljske skrbi, odnosno skrbnik ima pravo izraziti svoje mišljenje o posvojenju djeteta ukoliko pristanak nije potreban“.⁵⁷

Nadalje, „ako je dijete navršilo dvanaest godina života, za zasnivanje posvojenja potreban je njegov pristanak kojeg daje bez nazočnosti roditelja i osoba koje ga žele posvojiti. Pristanak dijete može opozvati sve do pravomoćnosti rješenja o posvojenju. Izjavu o povlačenju pristanka dijete daje osobno na zapisnik“.⁵⁸

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>, str. 72-74., 12.08.2023.

⁵⁴ Čl. 190., st. 1, ObZ 2015.

⁵⁵ Čl. 190., st. 2, ObZ 2015.

⁵⁶ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Godišnje statističko izvješće u RH za 2019-2021. godinu, op.cit. (u bilj. 53.), str. 73/2019; 73/2020; 74/2021, 12.08.2023.

⁵⁷ Čl. 192., st. 1 i 2, ObZ 2015.

⁵⁸ Čl. 191., ObZ 2015.

6. POSTUPAK ZASNIVANJA POSVOJENJA

Postupak zasnivanja posvojena predstavlja ključnu fazu u procesu posvojenja. „Postupak zasnivanja posvojenja pokreće i vodi po službenoj dužnosti Hrvatski zavod za socijalni rad nadležan prema prebivalištu i boravištu djeteta“.⁵⁹

„Kako bi postupak posvojenja započeo, bračni, izvanbračni partneri ili osoba koja želi posvojiti dijete trebaju prvo podnijeti nadležnom Hrvatskom zavodu za socijalni rad prema mjestu prebivališta ili boravišta pisanu prijavu namjere posvojenja i zahtjev za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje“.⁶⁰

Sam postupak se dijeli u dvije faze. Prva se odnosi na prethodni postupak u kojem se procjenjuje podobnost i prikladnost za posvojenje, a druga na sam postupak zasnivanja posvojena (obje faze bit će detaljno opisane u nastavku).

6.1. Procjena podobnosti i prikladnosti za posvojenje

Postupak procjene podobnosti i prikladnosti za posvojenje predstavlja prethodni postupak u procesu posvojenja bez kojeg nije moguće posvojiti dijete.

„Da bi osoba mogla posvojiti dijete mora ispunjavati određene pretpostavke na temelju kojih će nadležno tijelo procijeniti da je podobna i prikladna za posvojenje“.⁶¹

„Pojam *podobnosti* za posvojenje podrazumijeva okolnosti koje se odnose na pravne pretpostavke na strani potencijalnih posvojitelja, dok *prikladnost* podrazumijeva okolnosti koje se odnose na fizičke, psihičke i socijalne pretpostavke koje potencijalni posvojitelj mora imati u odnosu na osobine i potrebe konkretnog djeteta“.⁶²

Pitanja podobnosti i prikladnosti posvojitelja propisuje „*Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i*

⁵⁹ Čl. 208., ObZ 2015.

⁶⁰ Čl. 203., ObZ 2015.

⁶¹ Hrabar, D., et al., *Obiteljsko pravo*, op.cit., (u bilj. 5.), str. 317.

⁶² *Ibid.*, str. 320.

prikladnosti, sadržaju o izvješću o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima (u tekstu Pravilnik).⁶³

„Stručni radnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad provode procjenu podobnosti i prikladnosti za posvojenje na temelju socijalne anamneze, mišljenja psihologa i pravnika“.⁶⁴

U skladu sa odredbama Pravilnika, socijalnu anamnezu izrađuju socijalni radnici na temelju podataka dobivenih iz intervjua s podnositeljima zahtjeva za posvojenje, provođenjem procjene roditeljskih sposobnosti te saznanjima koje su dobili iz razgovora s rodbinom ili prijateljima podnositelja.

U postupku zasnivanja posvojenja roditelji djeteta te srodnici imaju pravo na izražavanje mišljenja. „Hrvatski zavod za socijalni rad saslušat će po potrebi bliske djetetove srodnike o okolnostima koje su važne za posvojenje, dat će mogućnost roditelju koji je lišen prava na roditeljsku skrb da izrazi mišljenje o mogućnosti da dijete bude posvojeno, pri čemu navedeno mišljenje nije obvezujuće“.⁶⁵

„Na temelju socijalne anamneze, procjene osobnih, obiteljskih čimbenika i čimbenika okruženja, mišljenja psihologa, preporuke stručnog tima o sposobnostima podnositelja zahtjeva, izrađuje se zajedničko stručno mišljenje Hrvatskog zavoda za socijalni rad o podobnosti i prikladnosti za posvojenje“.⁶⁶

„Nužno je da svi zainteresirani potencijalni posvojitelji prođu kroz postupak procjene podobnosti i prikladnosti jer se želi spriječiti da dijete koje je već jednom doživjelo nekvalitetno roditeljstvo i gubitak obitelji, ponovo bude izloženo neugodnim i rizičnim životnim iskustvima“.⁶⁷

„Nakon što se dostavi pozitivno stručno mišljenje podnositeljima zahtjeva, Hrvatski zavod za socijalni rad prebivališta/boravišta potencijalnih posvojitelja dužan je u roku 8 dana upisati iste u registar potencijalnih posvojitelja“.⁶⁸

⁶³ Pravilnik „Narodne novine“, br. 106/2014., 5/2015., 28/2016., 105/2015.

⁶⁴ Čl. 4., Pravilnika.

⁶⁵ Čl. 210., ObZ 2015.

⁶⁶ Hrabar, D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 320.

⁶⁷ Blažeka Kokorić, Slavica, Posvojenje-različite pretpostavke, isti cilj, op. cit., (u bilj. 43.), str. 46.

⁶⁸ Čl. 11., Pravilnika.

„Potencijalni posvojitelji mogu odustati od posvojenja i nakon upisa u registar potencijalnih posvojitelja. Odustanak izjavljuju u pisanom obliku pred uredom Zavoda njihovog prebivališta, nakon čega će se u registru zabilježiti njihov odustanak od namjere posvojenja“.⁶⁹

Prema statističkim podacima za 2019. - 2021. godinu⁷⁰, može se uočiti pad broja potencijalnih posvojitelja upisanih u registar, i to od 2019. godine 1.302, 2020. godine 1.038, do 2021. godine 847 upisanih potencijalnih posvojitelja. Za pretpostaviti je, da utjecaj na značajan pad broja potencijalnih posvojitelja u navedenom razdoblju imala je pandemija Covid 19, za vrijeme čijeg trajanja su vrijedila određena ograničenja, kako u kretanju stanovništva tako i u radu i pristupu institucijama.

6.2. Zasnivanje posvojenja

Druga faza u procesu zasnivanja posvojenja, nakon procjene podobnosti i prikladnosti, „je sam postupak zasnivanja posvojenja kojeg pokreće i vodi Hrvatski zavod za socijalni rad nadležan prema prebivalištu, odnosno boravištu djeteta“.⁷¹

„Stranke u postupku zasnivanja posvojenja su dijete i najprikladniji potencijalni posvojitelj“.⁷²

„Hrvatski zavod za socijalni rad će između potencijalnih posvojitelja koji su upisani u registar potencijalnih posvojitelja izabrati onoga koji je najprikladniji za određeno dijete, uzimajući u obzir osobine i potrebe djeteta opisane u izvješću o djetetu te stručno mišljenje o podobnosti i prikladnosti. U slučaju da je od izrade mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje prošlo više od godinu dana, Hrvatski zavod za socijalni rad potencijalnih posvojitelja će bez odgode preispitati jesu li se okolnosti promijenile“.⁷³

U provođenju posvojenja „iznimno je važan postupak procjene, pripreme i podrške posvojiteljskoj obitelji. Svrha je procjene u postupku posvojenja odrediti kolike su mogućnosti posvojitelja da razumiju, prihvate i zadovolje potrebe određenog djeteta i

⁶⁹ Čl. 19., Pravilnika.

⁷⁰ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Godišnje statističko izvješće u RH za 2019-2021. godine, (u bilj. 53.), str. 73/2019; 73/2020; 74/2021, 12.08.2023.

⁷¹ Čl. 201., st. 2, i čl. 208., ObZ 2015.

⁷² Čl. 209., st. 1, ObZ 2015.

⁷³ Čl. 211., ObZ 2015.

obrnuto, kakve su sposobnosti djeteta da prihvati novu obitelj“. ⁷⁴ Ključnu ulogu u procjeni, pripremi i davanje podrške djetetu i potencijalnom posvojitelju imaju stručni radnici Hrvatskog zavoda za socijalni rad.

„Kada se utvrdi najprikladniji potencijalni posvojitelj za neko dijete, Hrvatski zavod za socijalni rad djeteta u suradnji s udomiteljem, ustanovom socijalne skrbi u kojoj je dijete smješteno ili drugom osobom kojoj je dijete povjereno na svakodnevnu skrb, pripremit će dijete na posvojenje te će omogućiti najprikladnijem potencijalnom posvojitelju ostvarivanje osobnih odnosa radi procjene hoće li zasnivanje posvojenja biti u skladu s dobrobiti djeteta. Pri tom će se potencijalnim posvojiteljima osigurati stručna pomoć i potpora uz istovremenu procjenu budućeg odnosa posvojenika i posvojitelja. Treba naglasiti da najprikladniji potencijalni posvojitelj kod kojega dijete boravi radi ostvarivanja osobnih odnosa prije zasnivanja posvojenja ima pravo, dužnost i odgovornost svakodnevno se skrbiti o djetetu“. ⁷⁵

Na taj način „povećava se šansa za kasniji kvalitetan obiteljski život posvojenog djeteta i posvojitelja te ostvarenje skladnih obiteljskih veza između članova posvojiteljske obitelji“. ⁷⁶

„Posvojenje je zasnovano kada Hrvatski zavod za socijalni rad posvojenika donese Rješenje o posvojenju i ono postane pravomoćno“. ⁷⁷

„Hrvatski zavod za socijalni rad osigurava potrebnu savjetodavnu pomoć i potporu i nakon završetka postupka posvojenja. Hrvatski zavod za socijalni rad je dužan pratiti napredak i prilagodbu djeteta u posvojiteljskoj obitelji“. ⁷⁸

„Važna je zadaća posvojitelja razgovarati s djetetom o posvojenju. Iako posvojenjem prestaju sve veze djeteta s njegovom biološkim roditeljima, dijete ima pravo znati tko su mu biološki roditelji⁷⁹. Biološka obitelj uvijek će ostati značajan dio njegova života i ono ima pravo na sve informacije o njoj“. ⁸⁰

⁷⁴ Maleš, Dubravka, Kako smo postali obitelj, posvojenje dio moje priče, „Na drugi način“, 5PRINT, Zagreb, 2015., str. 28.

⁷⁵ Čl. 212., ObZ 2015.

⁷⁶ Blažeka Kokorić, Slavica, Posvojenje-različite pretpostavke, isti cilj, op. cit., (u bilj. 43.), str. 46.

⁷⁷ Čl. 214., st. 2, ObZ 2015.

⁷⁸ Čl. 216., st. 1 i st. 2, ObZ 2015.

⁷⁹ Čl. 7. i 8., KPD; čl. 62., Ustav RH; Čl. 206. ObZ 2015.

⁸⁰ Maleš, Dubravka, Kako smo postali obitelj, posvojenje dio moje priče, op. cit., (u bilj. 74.) str. 13.

Navedeno je sadržano i u ObZ 2015⁸¹ prema kojem se „nalaže da Hrvatski zavod za socijalni rad potencijalne posvojitelje upozna s pravom djeteta da upravo od njih dozna da je posvojeno te im savjetuje da djetetu najkasnije do sedme godine života kažu da je posvojeno, a ako je riječ o djetetu starije dobi, odmah nakon zasnivanja posvojenja“.⁸²

„Pri tome je naročito važno način priopćavanja i otkrivanja djetetu njegova podrijetla, iz kojeg nužno mora izvirati očevidna želja posvojitelja za posvajanjem upravo tog i takvog djeteta“.⁸³

„Od 2019. godine do zaključno 2021. godine raste broj posvojene djece. Porast je značajan i kreće se od 117 posvojenih u 2019. godini, 136 posvojenih u 2020. godini, 152 posvojenih u 2021. godini, što predstavlja pozitivne rezultate unatoč pandemiji Covid 19. Analizirajući statističke podatke za razdoblje 2019. do 2021. godine uočavamo da se najčešće posvajaju djeca u dobi 1 do 5 godina te da je istovremeno i značajan porast broja posvojene djece u toj dobi. U 2021. godini od ukupnog broja posvojene djece (152 posvojena djeteta), njih 74 je bilo u dobi 1 do 5 godina“.⁸⁴ „U toj dobi posvojeno dijete najčešće nema probleme prilagodbe, pa je prilagodba djeteta na posvojenje jednostavnija što je dob djeteta niža“.⁸⁵

⁸¹ Čl. 206., ObZ 2015.

⁸² Hrabar ,D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit., (u bilj. 5.), str. 321.

⁸³ Jakovac-Lozić, Dijana, Posvojenje, op. cit., (u bilj. 1.), str. 201.

⁸⁴ Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Godišnje statističko izvješće u RH za 2019-2021. godine, (u bilj. 53), str. 71/2019; 71/2020; 72/2021, 12.08.2023.

⁸⁵ Maleš, Dubravka, Kako smo postali obitelj, posvojenje dio moje priče, op. cit. (u bilj. 74.), str. 67.

7. PRAVNI UČINCI POSVOJENJA

Posvojenje proizvodi pravne učinke na više razina te se na taj način stvara novi obiteljski odnos, prava i dužnosti između posvojitelja i posvojenika.

„Pod učincima posvojenja podrazumijevamo prava i dužnosti koja proizlaze iz posvojenja, a koja se odražavaju na sve sudionike takvog odnosa. Posvojenjem nastaje između posvojitelja i njegovih srodnika s jedne strane, te posvojenika i njegovih potomaka s druge strane, neraskidiv odnos srodstva i sva prava i dužnosti koje proizlaze iz tog odnosa“.⁸⁶

Na taj način prestaju međusobna prava između posvojenika i njegovih krvnih srodnika, te posvojenik postaje članom obitelji svojih posvojitelja i posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb koja je jednaka biološkom srodstvu.

„Posvojenje je zasnovano kada rješenje o posvojenju postane pravomoćno. Čim je rješenje o posvojenju postalo pravomoćno, Hrvatski zavod za socijalni rad dužan ga je dostaviti nadležnom matičaru koji vodi matice rođenih djeteta, kako bi u nju upisao činjenicu posvojenja i otvorio novi temeljni upis za dijete, kao i uredu Zavoda prebivališta, odnosno boravišta posvojitelja.“⁸⁷

U maticu rođenih, na temelju rješenja, posvojitelji se upisuju kao roditelji posvojenog djeteta te je važno istaknuti da je zabranjeno osporavanje podrijetla posvojenog djeteta, odnosno utvrđivanje majčinstva i očinstva djeteta.

„Nakon zasnivanja posvojenja nije dopušteno osporavanje ni utvrđivanje majčinstva i očinstva“.⁸⁸ „Naime, da bi se moglo utvrditi materinstvo ili očinstvo, morale bi se prije tog postupka osporiti materinstvo ili očinstvo posvojitelja što nije dopušteno.“⁸⁹ Isto tako, „da bi se posvojitelji mogli upisati u maticu rođenih potreban je pristanak djeteta ukoliko je navršilo 12 godina“.⁹⁰

⁸⁶ Alinčić, M., Hrabar, D., Jakovac-Lozić, D., Korać, A., Obiteljsko pravo, Narodne novine d.d., Zagreb, 2006., str. 356.

⁸⁷ Hrabar, D., et al., Obiteljsko pravo, op.cit. (u bilj. 5.), str. 328-329.

⁸⁸ Čl. 196., ObZ 2015.

⁸⁹ Jakovac-Lozić, D., Posvojenje, Split, 2000, (u bilj. 1.), str. 147.

⁹⁰ Čl. 213. st. 4, ObZ 2015.

„Kada matičar primi odluku nadležnog ureda Zavoda za socijalnu skrb, da je dijete posvojeno, u maticu rođenih djeteta upisat će bilješku o zasnovanom posvojenju, uz napomenu da se na temelju tog upisa više ne izdaju isprave“.⁹¹

Podaci o posvojenju službena su tajna te spise predmeta i očevidnik vodi Hrvatski zavod za socijalni rad. „Uvid u spise predmeta o posvojenju i maticu rođenih posvojenog djeteta dopustit će se punoljetnom posvojenku, posvojitelju i roditelju koji je dao pristanak da dijete posvoji njemu poznati posvojitelj, odnosno bračni drug ili izvanbračni drug djeteta. Maloljetnom posvojeniku Hrvatski zavod za socijalni rad dopustit će uvid u spise predmeta o posvojenju, a matičar u maticu rođenih posvojenika ako Hrvatski zavod za socijalni rad utvrdi da je uvid u spise o posvojenju ili maticu rođenih u njegovu interesu. Bližim krvnim srođnicima posvojenika dopustit će se uvid u spise predmeta o posvojenju ako Hrvatski zavod za socijalni rad pribavi pristanak punoljetnog posvojenika.“⁹²

Jedno od prava posvojitelja je i mogućnost promjene nacionalnosti i osobnog imena djeteta.

„ Posvojenik može zadržati ime i prezime koje je imalo prije zasnivanja posvojenja, ili svojem prezimenu dodati prezime posvojitelja, ako Hrvatski zavod za socijalni rad utvrdi da je to u interesu djeteta. Posvojitelji mogu odrediti nacionalnost posvojeniku. Ako je posvojenik navršio 12 godina života, za promjenu osobnog imena i nacionalnosti potreban je njegov pristanak.“⁹³

Posvojitelji mogu odrediti nacionalnost posvojeniku radi brže i lakše prilagodbe u obitelji, ali s obzirom da pitanje nacionalnosti spada u kategoriju osobnih prava, posvojenik ako je navršio 12 godina života mora dati svoj pristanak. „Maloljetnom djetetu promijenit će se osobno ime na zahtjev oba roditelja ili posvojitelja. Za promjenu osobnog imena maloljetnom djetetu starijem od 10 godina potreban je njegov pristanak“.⁹⁴

⁹¹ Čl. 15., Zakon o državnim maticama, „Narodne novine“, br. 96/93, 76/13, 98/19, 133/22.

⁹² Čl. 217., ObZ 2015.

⁹³ Čl. 198., st. 3-5, ObZ 2015.

⁹⁴ Čl. 7., st.1 i 5, Zakon o osobnom imenu, „Narodne novine“, br. 118/12, 70/17, 98/19.

Dijete činom posvojenja može steći hrvatsko državljanstvo. „Podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo dijete stranog državljanstva ili bez državljanstva kojeg su prema odredbama posebnog zakona posvojili hrvatski državljani“.⁹⁵

Isto tako, pravni učinak nasljeđivanja „između posvojitelja i posvojenika je uzajaman dok s druge strane, posvojenjem, prestaje pravo nasljeđivanja posvojenika od bioloških roditelja i drugih krvnih srodnika, osim od roditelja koji je u braku, izvanbračnoj zajednici s posvojiteljem i prema krvnim srođnicima i srođnicima po posvojenju tog roditelja. Srođničkim posvojenjem međusobno stječu posvojitelj i njegovi srođnici s jedne strane, te posvojčice i njegovi potomci s druge strane, pravo zakonskog nasljeđivanja. Srođničkim posvojenjem prestaje međusobno pravo zakonskog nasljeđivanja između posvojčeta i njegovih krvnih srodnika. Ako dijete posvoji maćeha ili očuh, ne prestaje nasljedno pravo između posvojčeta i roditelja koji je u braku s posvojiteljem, te krvnih srodnika tog roditelja“.⁹⁶

⁹⁵ Čl. 4., st. 3, Zakon o hrvatskom državljanstvu, „Narodne novine“, br. 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21.

⁹⁶ Čl. 22., Zakon o nasljeđivanju, „Narodne novine“, br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.

8. ZAKLJUČAK

Posvojenje je čin kojim se djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, odnosno djeci koja su izdvojena iz biološke obitelji, koja su napuštena ili su im roditelji umrli, daje mogućnost da odrastaju u novoj obitelji koja im pruža stabilnost i toplinu doma.

Posvojenje je institut koji postoji i razvija se godinama. Prilikom zasnivanja posvojenja važno je voditi računa o dobrobiti djeteta koje se procjenjuje pojedinačno za svako dijete. Da bi se posvojenje moglo zasnovati moraju biti ispunjene određene pretpostavke na strani djeteta te pretpostavke na strani potencijalnih posvojitelja. Hrvatski zavod za socijalni rad utvrđuje jesu li zadovoljene navedene pretpostavke te jesu li dobiveni potrebni pristanci; roditelja djeteta i samog djeteta starijeg od 12 godina, a u nekim slučajevima djetetova skrbnika te bračnog, odnosno izvanbračnog druga posvojitelja. Značajna faza u postupku posvojenja je procjena prikladnosti i podobnosti potencijalnih posvojitelja te odabir najprikladnijeg posvojitelja za određeno dijete. Posvojenje je zasnovano kada rješenje o posvojenju postane pravomoćno. Pravomoćno rješenje proizvodi pravne učinke na više razina kao što su: zabrana osporavanja podrijetla djeteta, odabir osobnog imena, nacionalnost posvojenika te pravo na nasljeđivanje.

Posvojenje je osobito važan institut koji je prethodnih godina često bio tema u medijima i brojnim raspravama stručnjaka kao i zainteresirane javnosti. Često možemo čuti kako je posvojenje u Hrvatskoj dug i mukotrpan postupak koji treba ubrzati kako bi se smanjio broj djece sa ispunjenim pretpostavkama za posvojenje koja čekaju na ulazak u novu obitelj. No, taj postupak varira od slučaja do slučaja, i ovisi u značajnoj mjeri o očekivanjima potencijalnih posvojitelja u pogledu dobi djeteta koje žele posvojiti. Nadalje, proces dobivanja pristanka bioloških roditelja na posvojenje je dugotrajan, a postupak oduzimanja roditeljske skrbi odvija se sudskim postupcima koji često traju duže od predviđenih rokova. U cilju ubrzanja postupaka, bilo bi poželjno zakonom regulirati da se propiše žurnost u rješavanju istih koji se odnose na posvojenje kako bi se smanjile administrativne procedure ali ne i stručna procjena i analiza prihvatljivosti posvojitelja te interes djeteta.

Ključnu ulogu u provođenju postupka posvojenja ima Hrvatski zavod za socijalni rad i to područni ured Zavoda djeteta podobnog za posvojenje i područni ured Zavoda

potencijalnog posvojitelja. O broju i stručnosti djelatnika zavoda ovisi brzina kao i dobar odabir najprikladnijeg posvojitelja odabranog za konkretno, određeno dijete.

Dobrobit djeteta je naglašena i u samom ObZ 2015 kao osnovni smjer kojim treba ići u postupku posvojenja.

Bolja zakonska regulativa, brža i bolja stručna pomoć koja se pruža djetetu i potencijalnom posvojitelju u postupku posvojena omogućit će da dijete što prije dođe u obitelj koja će mu pružiti ljubav i biti mu svakodnevna potpora koja mu je potrebna tijekom odrastanja.

„Djeca su naša budućnost, njihova budućnost počinje sada. Svaka generacija, prilika je za stvaranje temelja za novi, bolji svijet. Prilika koju ne smijemo propustiti. Prilika da stvorimo svijet dostojan djeteta“.⁹⁷

Niti jedno dijete ne može birati tko ga donosi na svijet, ali je dužnost svih nas osigurati djetetu obitelj, ljubav, dom i sretan život.

⁹⁷ Konvencija o pravima djeteta, Unicef, <https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>, 13.08.2023.

9. LITERATURA

Knjige:

1. Hrabar, Dubravka et al. Obiteljsko pravo. Zagreb, Narodne novine, 2021.
2. Jakovac-Lozić, Dubravka. Posvojenje. Split, Pravni fakultet, 2000.
3. Blažeka Kokorić, Slavica, Posvojenje-različite perspektive, isti cilj, Zagreb, „Na drugi način“, 2019.
4. Alinčić, Mira et al. Obiteljsko pravo. Zagreb, Narodne novine, 2006.
5. Majstorović, Irena, O promjenama obiteljskog zakona, Revija za socijalnu politiku, Zagreb, 2003.
6. Maleš, Dubravka, Kako smo postali obitelj, posvojenje dio moje priče, „Na drugi način“, 5PRINT, Zagreb, 2015.

Pravni izvori:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine br. 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/2023.
2. Zakon o nasljeđivanju, Narodne novine br. 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19.
3. Zakon o osobnom imenu, Narodne novine br. 118/12, 70/17, 98/19.
4. Zakon o državnim maticama, Narodne novine br. 96/93, 76/13, 98/19, 133/22.
5. Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine br. 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21.
6. Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaj stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju o izvješću o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenja registra o posvojenjima, Narodne novine br. 106/14.

7. Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 12/93 i 20/97.

https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/pdf/medjunarodni/konvencija_o_prvima_djeteta.pdf

Statistička izvješća:

1. Godišnje statističko izvješće za 2019., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, dostupno na web stranici:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20Republici%20Hrvatskoj%20u%202019%20godini.pdf>, 12.08.2023.

2. Godišnje statističko izvješće u RH za 2020, Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, dostupno na web stranici:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisticko%20izvjesce%20u%20RH%20za%202020.%20godinu.PDF>, 12.08.2023.

3. Godišnje statističko izvješće u RH za 2021., Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, dostupno na web stranici:

<https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Socijalna%20politika/Odluke/Godisnje%20statisti%C4%8Dko%20izvje%C5%A1%C4%87e%20za%202021.%20godinu.pdf>, 12.08.2023.

Citiranje tekstova sa interneta:

1. Konvencija o pravima djeteta, Unicef,

<https://www.unicef.org/croatia/konvencija-o-pravima-djeteta>, 22.08.2023.

2. Ivanović, N, Posvojenje djeteta u Hrvatskoj – mukotrpan proces, 2023, Deutsche Welle,

<https://www.dw.com/bs/posvojenje-djeteta-u-hrvatskoj-mukotrpan-proces-dugotrajnog-%C4%8Dekanja/a-65474283>, 10.08.2023.